

Händelsebaserat diskussionsunderlag för trygghetspunkter

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Händelsebaserat diskussionsunderlag för trygghetspunkter

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Produktion: Advant

Publikationsnummer: MSB2533 – december 2024

Innehåll

Diskussionsunderlag för trygghetspunkter	3
Kort om händelserna	3
Händelse 1. Storm	3
Händelse 2. Väpnat angrepp	3
Instruktion för workshop	3
Metod	4
Diskussionsfrågor	4
Händelse 1. Storm	5
Händelse	5
Konsekvenser	5
Behov av trygghetspunkter	6
Tidsförhållanden	6
Händelse 2. Väpnat angrepp	8
Händelse	8
Konsekvenser	8
Behov av trygghetspunkter	9
Tidsförhållanden	9

Diskussionsunderlag för trygghetspunkter

Följande händelser kan användas som diskussionsunderlag och stöd för kommunen i arbetet med trygghetspunkter t.ex. vid en workshop. Händelserna kan hjälpa kommunen med att identifiera behov av åtgärder, samt dimensionera behov av bemanning och funktioner på trygghetspunkterna.

Händelserna är utformade så att de, beroende på var i landet man befinner sig, bör vara aktuella i flera kommuners risk- och sårbarhetsanalyser.

Händelserna berör inte scenarier där en storskalig utrymning blir aktuell. När MSB har uppdaterat vägledningen för storskalig utrymning kommer händelser med utökat fokus på mottagande och inkvartering att tas fram.

Kort om händelserna

Händelse 1. Storm

Händelsen är baserad på en kraftig storm som slår ut omfattande delar av nödvändig infrastruktur. Konsekvenserna av stormen är omfattande, och det kan finnas behov av att upprätthålla trygghetspunkter i flera dygn. Behov av trygghetspunkter bedöms inte uppstå förrän efter något dygn. Kommunen kommer även känna till händelsen i förväg, då SMHI går ut med en vädervarning.

Händelse 2. Väpnat angrepp

Händelsen är baserad på FOI:s typfall 4 och kan vara relevant för stora delar av landet. Sverige befinner sig under ett väpnat angrepp och människor utanför de hårdast drabbade områdena söker sig till trygghetspunkter. Det råder en stor ovisshet kring flera parametrar, bland annat hur länge som trygghetspunkterna kommer att behöva vara upprättade.

Instruktion för workshop

Syftet med workshoppen är att genom en händelsebaserad diskussion göra en första bedömning av kommunens förmåga att upprätta trygghetspunkter vid olika händelser samt identifiera behov av eventuella förbättringsåtgärder för att stärka förmågan.

Metod

1. Välj den händelse som är mest relevant för er kommun.
2. Läs igenom beskrivningen av händelsen. Ha gärna med er risk- och sårbarhetsanalys (RSA) och läs igenom er bedömning av risk och konsekvens för er kommun.
3. Efter att ni har avhandlat de inledande frågorna, bestämmer ni om ni vill fördjupa er i frågor om bemanning eller robusta elektroniska kommunikationer eller både och.
4. Använd händelserna som stöd för att göra den analys som beskrivs i *Stöd för planering av bemanning på trygghetspunkt* och *Stöd för robust kommunikation på trygghetspunkt*.

Diskussionsfrågor

Inledande frågor

1. Vilka behov ser kommunen av trygghetspunkter kopplat till händelsen? Skiljer sig behoven åt mellan olika områden i kommunen, ex glesbygd och landsbygd? Är några områden i särskilt behov av trygghetspunkter?
2. När fattas beslut om att upprätta trygghetspunkter? Vem fattar beslutet?

Frågor om bemanning

1. Använd MSB:s *Stöd för planering av bemanning på trygghetspunkt* och rollkort för funktioner på trygghetspunkt som utgångspunkt för diskussionen. Vilka roller behöver bemannas? Hur ska denna bemanning ske:
 - Initialt?
 - Över tid?
2. Vad saknas i vår organisation för att kunna bemanna trygghetspunkterna på det sätt som behövs enligt händelsen?

Frågor om robusta elektroniska kommunikationer

Använd MSB:s *Stöd för robust kommunikation på trygghetspunkt* som utgångspunkt för diskussionen.

1. Vilka säkra kommunikationer behöver finnas på platsen? Vilka behov har allmänheten och vilka behov har offentliga aktörer?
2. Vad saknas för att kunna upprätthålla robusta elektroniska kommunikationer på trygghetspunkterna?

Händelse 1. Storm

Baserat på MSB:s [Händelsescenario Storm \(MSB1576\)](#). De delar som leder till att behov av trygghetspunkter uppstår har valts ut. Scenariot i sin helhet beskriver en mer komplex problembild.

Händelse

Det är januari och SMHI varnar för att en storm med orkanbyar kommer dra in över landet om tre dygn. Röd vädervarning är utfärdat vilket innebär att vädret kan medföra mycket allvarliga konsekvenser för samhället och stor fara för allmänheten.

De första elavbrotten rapporteras vid 6-tiden på lördagsmorgonen. Medelvinden når orkanstyrka, 33 m/s, och de kraftigaste vindbyarna når 43 m/s. Kraftig vind, fallande träd och kringflygande träddelar orsakar skador på el- och teleledningar samt övrig teknisk infrastruktur. Stormen slår först ut elnäten i de västra delarna av länet för att sedan snabbt mörklägga stora delar av framför allt landsbygden.

De omfattande elavbrotten leder till att även tele- och datatrafiken slås ut. Flera master på tak för radiolänk och mobil kommunikation knäcks. När stormen slår till är det minusgrader och uppvärmningsbehovet är normalt för årstiden. Fjärrvärmeanslutna bostäder i centralorterna drabbas av långa elavbrott och problem med värmen uppstår.

Konsekvenser

El-, vatten- och värmeförsörjningen till bostäderna kan påverkas. Utan värmekälla sjunker inomhustemperaturen snabbt när det är kallt ute. Hushåll har endast i begränsad omfattning tillgång till reservkraft.

De flesta VA-anläggningar är utrustade med reservkraft, men kan få problem med nedfallna träd som skadar anläggningar om man inte röjt träd ordentligt runt brunnar eller byggnader. Fungerar inte reservkraften kan det snabbt bli problematiskt med avlopp och dricksvattenförsörjning, framför allt i tätorterna.

Det kan bli stora störningar i transporter med stopp och långa omledningar av trafiken. När det gäller transporter har sårbarheten också ökat de senaste decennierna eftersom många aktörer har minskat sin lagerhållning och är beroende av kontinuerliga leveranser. Utryckningsfordon, transporter för hemtjänst, skolskjutsar, företagsleveranser, regionala transporter, avfallshantering och lantbrevbärarservice kan exempelvis störas. Det kan bli problem för människor att ta sig till affärer och apotek för att handla basvaror och medicin.

För att återställa elförsörjning och elektroniska kommunikationer efter en storm krävs omfattande röjnings- och reparationsarbete. Det är ett riskfyllt arbete som tar lång tid och kräver stora personella resurser och samverkan mellan flera företag, myndigheter och andra aktörer. Behovet av reservkraft är också stort.

Avsaknaden av telefoni och internet gör det svårt att få ut information till berörda. Information till allmänheten är viktigt under hela händelsen särskilt eftersom många enskilda påverkas. Lokalradion har stor betydelse som informationskälla.

Behov av trygghetspunkter

I denna händelse bör minst följande funktioner finnas på trygghetspunkten:

- Skydd mot väder och vind.
- Möjlighet att larma 112.
- Information om vad som har hänt och kommunens åtgärder.
- Dricksvatten.
- Varm dryck/vatten till ex. välling, frystorkad mat, kaffe, te, nyponsoppa.
- Möjlighet att ladda telefon och elektronik.
- Första hjälpen-kit.
- Toalett.
- Ljus (ljuskällor/belysning förutsättning för att kunna ge info, trygghet).
- Hänvisa vidare till apotek, drivmedel, sjukvård, professionellt krisstöd, livsmedelsbutik och även hänvisning till sov-, matmöjligheter vid längre händelser.

Tidsförhållanden

Händelsen kan ge upphov till allvarliga konsekvenser som kan ta flera dygn att åtgärda. Personer som bor i tätorter har generellt sett större behov av trygghetspunkter än de som bor på landsbygden.

Händelsen ger ovanligt god tid för förberedelser då röd vädervarning går ut till kommunen ca tre dygn innan stormen inträffar. Majoriteten av de som har behov av en trygghetspunkt har det efter att stormen har bedarrat eftersom man rekommenderar människor att hålla sig inomhus medan den pågår. Behovet av trygghetspunkter kan kvarstå i flera dagar efter inträffad händelse.

Människor uppehåller sig på trygghetspunkten under den tid som det tar för dem att tillgodose sina basala behov, exempelvis genom att värma sig, få tillgång till mat, vatten och första hjälpen samt för att ladda sina telefoner.

Exempel från verkligheten

När stormen Alfrida drabbat Roslagen i januari 2019 användes brandstationerna i Norrtälje kommun som trygghetspunkter för allmänheten. Trygghetspunkterna öppnades för att människor skulle kunna få dricksvatten, värme, möjlighet att laga mat och ladda mobilen. Det var till och med någon som kom in och laddade sin eldrivna syrgasutrustning. Efterhand fanns också möjlighet att tvätta sig, duscha och några kunde till och med övernatta tillfälligt. En uppskattad sak var också kaffe och samvaro. Vid trygghetspunkterna fanns också uppdaterad information om läget, vilka åtgärder som hade genomförts och om vart man kan vända sig med olika frågor, alltså kontaktuppgifter till elnätsbolag, mobiloperatörer och försäkringsbolag.

Källa: [Efter Alfrida: Så fungerade Norrtäljes trygghetspunkter - Krisinformation.se](#)

Händelse 2. Väpnat angrepp

Händelse är baserat på FOI:s hotbildsunderlag i utvecklingen av civilt försvar, Typfall 4 samt MSB:s rapport Erfarenheter från Ukraina.

Händelse

Sverige utsätts för ett väpnat angrepp från främmande makt som omfattar landstigning och luftlandsättning mot viktiga områden i riket. Angriparens syfte är att kraftigt reducera Sveriges förmåga att agera i en aktuell internationell kris genom att fysiskt förneka oss och tredje part militär handlingsfrihet i närområdet och samtidigt öka sin egen handlingsfrihet. Angriparen söker generellt i detta typfall att uppnå sina mål så fort som möjligt samt att kraftigt försvaga Sveriges möjligheter till ledning, beslutsfattande och agerande. Angreppet sker utan föregående tydlig strategisk/operativ varning,

Angreppet inleds med en våg av fjärrstridsmedel (kryssningsrobotar kombinerade med ballistiska robotar; ca 100–200 stycken) och sabotagegrupper. Cyberattacker sker mot viktiga funktioner. Mål är svenskt flyg och flotta i bas, reservbaser, förråd för kvalificerad ammunition, bränsle, reservdelar etc., markförband med hög tillgänglighet, det militära försvarets ledningsorgan och kommunikationsnoder, samt centralförråd. Ett mindre antal insatser görs mot civil infrastruktur av särskild betydelse (el, tele och väg/järnväg). Områden och infrastruktur av särskild betydelse för tillförsel av hjälp utifrån blockeras eller neutraliseras med sabotage eller fjärrstridsmedel. Försvarsmakten har delvis lyckats mobilisera. Svenskt luftförsvar bekämpar, tillsammans med Natoallierade, fiendens angrepp. Flygplan och robotar skjuts ner, men ett relativt stort antal når ändå sina mål.

Den stora omfattningen av angreppet i kombination med överraskningen skapar stora utmaningar i att värna civilbefolkningen.

Er kommun är inte en av de kommuner som direkt har utsatts för attacker, utan behovet av trygghetspunkter uppstår i stället på grund av brister i kommunalteknisk försörjning och kommunikationer.

Konsekvenser

Hela samhället påverkas av händelserna som typfallet omfattar. Initialt är el- och telenät helt utslagna under några dagar. Som följd av att delar av elförsörjningskedjan drabbas påverkas också ett stort antal andra sektorer. Påverkan på transportsektorn blir stor, delvis till följd av att elförsörjningen områdesvis slås ut, delvis som följd av direkta attacker vid viktiga angoringspunkter och andra noder såsom hamnområden, särskilt i närheten av strategiskt viktiga områden. Attacker

mot t.ex. elförsörjningen i Mälardalen innebär bl.a. att tågtrafiken påverkas. Därmed uppstår delvis en transportbarriär mellan södra och norra Sverige

Sektorerna information och kommunikation samt elektroniska kommunikationer påverkas av att angriparen i inledningsskedet har siktat in sig på tele- och ledningssystem. Vad gäller elektroniska kommunikationer kan man förvänta bortfall/degradering av kapaciteten på grund av direkt bekämpning, cyberattacker och andrahandseffekter av bortfall av elektrisk kraft. Samtidigt kan belastningen på de civila elektroniska kommunikationssystemen öka, dels genom ökade kommunikationsbehov för de militära och civila försvarerna, dels till följd av ökad kommunikation kopplad till allmänhetens oro på grund av kriget. Det sammantagna resultatet kan bli överbelastning, varvid behov uppstår att kunna prioritera och leda trafik. Kommunikationssystemens respektive robusthet och möjligheter att återuppbygga får betydelse för hur länge effekterna varar efter attackerna.

Energi- och vattenförsörjningen påverkas direkt och det faktum att elektriciteten bitvis är utslagen får stora konsekvenser även för annan kommunal teknisk försörjning.

Behov av trygghetspunkter

I denna händelse bör minst följande funktioner finnas på trygghetspunkten:

- Skydd mot väder och vind.
- Möjlighet att larma 112.
- Information om vad som har hänt och kommunens åtgärder.
- Dricksvatten.
- Varm dryck/vatten till ex. välling, frystorkad mat, kaffe, te, nyponsoppa.
- Möjlighet att ladda telefon och elektronik.
- Första hjälpen-kit.
- Toalett.
- Ljus (ljuskällor/belysning förutsättning för att kunna ge info, trygghet)
- Hänvisa vidare till apotek, drivmedel, sjukvård, professionellt krisstöd, livsmedelsbutik och även hänvisning till sov-, matmöjligheter vid längre händelser.
- Fysiskt skydd.

Tidsförhållanden

Aktiveringen av trygghetspunkten bör ske så snart som möjligt, då främst avseende det enorma behov av pålitlig information som kommer att finnas. Beroende på vilken årstid det är kan behovet av skydd mot väder och vind variera.

Tid mellan aktivering och avveckling är en av de största utmaningarna för trygghetspunkten då planeringen initialt är mycket oviss. Man vet inte hur pass länge som behov kan finnas. Det kan röra sig om veckor, månader och i vissa fall till och med år.

Exempel från verkligheten

I Ukraina har "oövervinnliga punkter" varit en viktig del i att ge stöd och trygghet till civilbefolkningen under kriget. De som stannat kvar i krigsdrabbade områden har fått stöd i form av tak över huvudet, kläder, värme och möjlighet att ladda mobiltelefonen. Platserna kan jämföras med trygghetspunkter och beskrivs av ukrainska regeringen som en ö av säkerhet, stabilitet, värme och gemenskap.

Källa: [Erfarenheter-fran-ukraina---lardomar-for-det-civila-forsvaret.pdf](#) och [Halländsk riktlinje för arbete med trygghetspunkter](#)

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap